

erityisasiantuntija Suvi Pato-Oja

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HE 259/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Tullissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Tullista (jäljempänä *Tullin henkilötietolaki*). Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan myös ehdotus poliisin henkilötietolain kokonaisuudistukseksi (HE 242/2018 vp). Esitysten valmistelussa on tehty tiivistä yhteistyötä. Lakiehdotukset on valmisteltu rakenteeltaan ja sisällöltään yhdenmukaisiksi erityisesti siltä osin kuin poliisin ja Tullin tehtävät vastaavat toisiaan. Lakien yhdenmukaisuus on poliisiosaston näkemyksen mukaan tärkeää niiden soveltamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön kannalta.

Käsittelytarkoituksiin perustuva sääntely ja henkilötietojen merkityksellisuuden arviointi

Voimassa olevan lain henkilörekistereitä koskeva sääntely ehdotetaan esityksessä korvattavaksi henkilötietojen käsittelytarkoituksia koskevilla säännöksillä. Käsiteltäviä tietosisältöjä koskevat säännökset eivät sisältäisi voimassa olevaa lakia vastaavia yksityiskohtaisia tietoluetteloita, vaan säännöksissä säädettäisiin käsiteltävistä tietoluokista.

Käsittelytarkoitukseen perustuva sääntelytapaan siirtyminen ja tietosisällön nykyistä joustavampi sääntely on poliisiosaston näkemyksen mukaan tarkoituksenmukainen ratkaisu. Poliisiosasto katsoo, että henkilötietojen käsittelyn tavoitteet ja tarkoitukset sekä käsiteltävien henkilötietojen sisältö ilmenevät riittävän täsmällisesti käsittelytarkoituksia koskevista säännöksistä samalla kun sääntelyn tarpeetonta yksityiskohtaisuutta on onnistuttu karsimaan merkittävästi. Vastaava ratkaisu on omaksuttu myös poliisin henkilötietolain uudistuksessa.

Tullin henkilötietolaissa säädettäisiin jatkossa kaikesta lain soveltamisalan mukaisten Tullin tehtävien suorittamiseksi tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä sen sijaan, että säädettäisiin vain tietojen tallettamisesta laissa nimettyihin tietojärjestelmiin ja näiden tietojärjestelmien sisältämien tietojen käyttämisestä. Sääntelytavan muutokseen liittyy myös ehdotus henkilötietojen merkityksellisuuden arvioinnista (5 §:n 3 momentti ja 7 §:n 6 momentti). Poliisiosasto pitää ehdotettua sääntelyä kannatettavana. Säännöksillä turvataisiin Tullin mahdollisuudet käsitellä tietoja sen selvittämiseksi, ovatko ne Tullin lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia. Erityisesti yhte-

näinen enimmäissäilytysaika voidaan nähdä parannuksena myös rekisteröidyn oikeuksien kannalta. Poliisin henkilötietolakia koskevassa esityksessä on arvioitu tarpeelliseksi säätää vastaavasti henkilötietojen merkityksellisyyden arvioimiseksi tarpeellisesta käsittelystä.

Henkilötietojen käsittely rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi

Tullin henkilötietolaissa ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä tullirikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi. Poliisiosasto pitää rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevia säännösehdotuksia perusteltuina ja tehokkaan rikostorjunnan kannalta tärkeinä. Rikosten ennalta estäminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, rikosten paljastaminen sekä rikosanalyysi edellyttävät niin Tullin kuin poliisinkin toiminnassa pohjaiseen tietoa sekä mahdollisuutta yhdistellä ja vertailla tietoja toisiinsa.

Säännöksillä korvattaisiin voimassa olevan lain mukainen tiedustelurekisteri ja havaintotietojen käsittely. Lisäksi säännökset korvaisivat sellaiset voimassa olevan lain sellaiset voimassa olevan lain 7 §:ssä tarkoitetut rikosanalyysia varten yhden tai useamman Tullin toimintayksikön käyttöön perustetut tilapäiset rekisterit, joiden tarkoituksena on rikoksen tai rikosten muodostaman rikoskokonaisuuden estäminen tai paljastaminen. Poliisiosasto pitää kannatettavana, että myös näiden tietojen käsittely tuotaisiin valtakunnallisen rekisterinpidon piiriin. Kuten esityksen perusteluissa tuodaan esiin, henkilötietojen käsittely yhtenäisten valtakunnallisten prosessien mukaisesti helpottaa myös käsittelyn ohjausta ja valvontaa sekä tietojen suojaamista.

Poliisiosasto kannattaa erityisesti henkilötietojen käsittelykynnyksen kytke- mistä ilmaisuun "voidaan perustellusti olettaa syyllistyneen tai syyllistyvän", joka soveltuu rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen tarkoituksen- mukaisemmin kuin esitutkinnan käynnistämiskynnystä vastaava "syytä epäillä"-kynnys. Tarkoituksenmukainen on myös henkilöryhmiä koskevaa laajennus, joka mahdollistaisi muiden kuin rikostiedustelun ensisijaisten kohde- henkilöiden tietojen käsittelyn silloin, kun se on välttämätöntä (7 §:n 3 momentti).

Tiedonsaantioikeudet ja tietojen luovuttaminen

Esityksen valmistelussa on huomioitu, että rikostorjuntaviranomaisten henkilötietolakien tiedonvaihtosäännökset tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia. Ehdotetun 4 luvun tietojen luovuttamista koskeva sääntely mahdollistaisi poliisiosaston näkemyksen mukaan tarvittavan viranomaisten välisen tiedonvaihdon.

Lain 14 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Tullin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Poliisiosasto pitää tiedonsaantioikeuksista säätämistä perusteltuna. Ehdotus vastaa poliisin henkilötietolain valmistelussa omaksuttua ratkaisua, jonka mukaan tiedonsaantioikeudet säilytettäisiin pääosin nykyisessä muodossaan siltäkin osin kuin tietojen luovuttamisesta säädetään myös luovuttavaa viranomaista koskevassa laissa.

Poliisiosasto nostaa kuitenkin esiin, että Tullin ja poliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat säännösehdotukset poikkeavat toisistaan siltä osin kuin on kyse viranomaisten oikeudesta saada lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttöä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa koskevassa

Lausunto

09.01.2019

Asiaryhmä
Asianro

laissa (HE 55/2018 vp, jäljempänä *PNR-laki*) tarkoitettuja lentoliikenteen matkustajarekisteritietoja. Tullilla olisi ehdotetun 14 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus saada yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevia tietoja sen estämättä, mitä PNR-laissa säädetään. Poliisin henkilötietolain ehdotettu 16 §:n 1 momentin 15 kohta puolestaan sisältää informatiivisen viittauksen, jonka mukaan oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään PNR-laissa. Poliisin henkilötietolain valmistelussa ei ole katsottu mahdolliseksi laajentaa PNR-direktiivissä ja sen täytäntöönpanolain-säädännössä ehdotettua tietojen käsittelyä vain terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnan tarkoituksessa ja tietojen toimittamista toimivaltaisille viranomaisille vain tapauskohtaisesti.